

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "การถ่ายทอดความรู้เรื่องใช้หวัดนกผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์" ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาสาร (Content Analysis) ของสื่อในการให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะเกี่ยวกับโรคใช้หวัดนก ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว คู่มือการปฏิบัติ จุลสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีดีรอม เว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต ที่ผลิตโดยกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวนรวม 38 สื่อ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องใช้หวัดนกของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับใช้หวัดนก จำนวน 3 หน่วยงาน โดยมีขั้นตอนและระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อเพื่อการศึกษา

สื่อการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ คือ สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องใช้หวัดนกผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบไปด้วย โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว คู่มือการปฏิบัติ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต ที่กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับใช้หวัดนกจัดทำขึ้นจำนวน 38 สื่อ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องใช้หวัดนกของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับใช้หวัดนก จำนวน 3 หน่วยงาน คือ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และองค์การยูนิเซฟ ไทยแลนด์

การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อเพื่อการศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหาสาร คือ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มุ่งให้ความรู้ และเสริมสร้างทักษะเกี่ยวกับไข้หวัดนก ประกอบไปด้วย โปสเตอร์ แผ่นพับ โบปลิว คู่มือการปฏิบัติ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต ที่กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับไข้หวัดนกจัดทำขึ้นจำนวน 38 สื่อ

การศึกษาเนื้อหาสารในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไข้หวัดนก ซึ่งกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสารในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบไปด้วย โปสเตอร์ แผ่นพับ โบปลิว คู่มือการปฏิบัติ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต โดยอาศัยแนวทางที่นักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการและหน่วยในการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเกณฑ์ อาทิ คลิฟ เพนดอร์ฟ (Krippendorff, 1980 : 52 – 55) เคอลิงเจอร์ (Kerlinger, 1972 : 525) ประภาวดี สืบสนธิ (2535 : 133 – 134) เกษม ศิริสัมพันธ์ (2507 : 6 – 8) เป็นต้น โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นเนื้อหาและรูปแบบ

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้วิเคราะห์ถึงสาระที่เป็นเนื้อหาหลักที่นำเสนอความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก อาทิ

1. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก
2. สาเหตุและการติดต่อของโรคไข้หวัดนก
3. อาการของสัตว์ปีกที่สงสัยเป็นไข้หวัดนก
4. วิธีการปฏิบัติตนเมื่อพบสัตว์ต้องสงสัยเป็นไข้หวัดนก
5. อาการของผู้ป่วยโรคไข้หวัดนก
6. การป้องกันโรคไข้หวัดนก

นอกจากเนื้อหาหลักดังกล่าวแล้ว ยังได้วิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของสารที่นำเสนอ วัตถุประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะ เพื่อสร้างหรือกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ส่วนการวิเคราะห์รูปแบบ (Media Pattern) ซึ่งเป็นรูปลักษณะภายนอกที่เห็นได้ (Physical Appearance)

การวิเคราะห์รูปลักษณะของสื่อประชาสัมพันธ์ หมายถึง

1. ประเภทของสื่อได้แก่ โปสเตอร์ แผ่นพับ โบปลิว คู่มือการปฏิบัติ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/ อินเทอร์เน็ต
2. ขนาดของสื่อ
3. ภาพประกอบแบ่งเป็น
  - 3.1 เป็นการ์ตูน
  - 3.2 เป็นภาพเหมือนจริง
  - 3.3 ไม่มีภาพ เป็นตัวหนังสือล้วนๆ ฯลฯ
4. การจัดวางหน้าและภาพ
5. การสร้างความดึงดูดใจ
6. ความดึงดูดใจ การใช้ภาพประกอบในสื่อโปสเตอร์ แผ่นพับ โบปลิว คู่มือการปฏิบัติ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต
  - 6.1 รูปแบบการจัดหน้าและภาพประกอบ (Artwork) ขนาดของสื่อเพื่อการศึกษา รวมถึงขนาดตัวอักษร
  - 6.2 กลยุทธ์กระตุ้นความสนใจของผู้รับสาร เช่น สี สัน ความสวยงาม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา

• ผู้วิจัยจัดทำแบบฟอร์มการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อเพื่อการศึกษา เพื่อการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. นำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาในสื่อโปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว คู่มือการปฏิบัติ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต และสาระที่นำเสนอ
2. แนวคิดหลัก (Theme) ของสื่อโปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว คู่มือการปฏิบัติ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต
3. ประเด็นเนื้อหา (Items) ที่สื่อนำเสนอ
  - 3.1 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก
  - 3.2 สาเหตุและการติดต่อของโรคไข้หวัดนก
  - 3.3 อาการของสัตว์ปีกที่สงสัยเป็นไข้หวัดนก
  - 3.4 วิธีการปฏิบัติตนเมื่อพบสัตว์ต้องสงสัยเป็นไข้หวัดนก
  - 3.5 อาการของผู้ป่วยโรคไข้หวัดนก
  - 3.6 การป้องกันโรคไข้หวัดนก
4. วัตถุประสงค์ที่สื่อเพื่อการศึกษาต้องการให้เกิดกับผู้รับสาร
  - 4.1 เพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้/เพิ่มพูนความรู้ (Knowledge change/increase)
  - 4.2 เพื่อเปลี่ยนแปลง/เสริมสร้างทัศนคติ (Attitude change/build)
  - 4.3 เพื่อโน้มน้าวใจ/เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Persuade/behavioral change)
5. รูปลักษณะในการนำเสนอของสื่อเพื่อการศึกษา
  - 5.1 ความดึงดูดใจโดยการใช้สี
  - 5.2 ขนาดของสื่อ
  - 5.3 การใช้ภาพประกอบ (การ์ตูน ภาพเหมือนจริง ไม่มีภาพมีแต่ข้อความ)
  - 5.4 รูปแบบการจัดหน้า และภาพ
  - 5.5 การใช้ตัวอักษร

- ผู้วิจัยได้สร้างตารางบันทึกข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ตารางบันทึกข้อมูลแสดงประเด็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกที่ตีพิมพ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก, สาเหตุและการติดต่อของโรคไข้หวัดนก และวิธีการปฏิบัติตนเมื่อพบสัตว์ต้องสงสัยเป็นไข้หวัดนก เป็นต้น

2. ตารางบันทึกข้อมูลแสดงรูปแบบการนำเสนอสาระของสื่อเพื่อการศึกษาในเรื่องไข้หวัดนก อาทิ อาทิ โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น

3. ตารางบันทึกข้อมูลแสดงเป้าหมายการนำเสนอสาระความรู้เรื่องไข้หวัดนกของสื่อเพื่อการศึกษา อาทิ การป้องกันตนเอง และการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อ

- คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ผลิตสื่อ
- คำถามเกี่ยวกับเป้าหมายในการจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก
- คำถามเกี่ยวกับขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก
- ลักษณะการจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก
- กลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก
- ประสิทธิภาพของสื่อที่จัดทำ

การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์เนื้อหา

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมสื่อเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกที่ผลิตโดยกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 38 ชิ้น

- จำแนกประเภทประเด็นเนื้อหาสาระของสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก, สาเหตุและการติดต่อของโรคไข้หวัดนก และวิธีการปฏิบัติตนเมื่อพบสัตว์ต้องสงสัยเป็นไข้หวัดนก เป็นต้น

- จำแนกรูปแบบการนำเสนอสาระของสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก อาทิ โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น

- จำแนกกลุ่มเป้าหมายการนำเสนอสาระของสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก อาทิ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีก กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับสัตว์ปีก เจ้าหน้าที่การแพทย์และสาธารณสุข เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview)

ได้กำหนดให้ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการพิจารณาและตรวจทานจากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การสัมภาษณ์เชิงลึกจะเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนกของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับไข้หวัดนก คือ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 หน่วยงาน

การนำเสนอข้อมูล

ผลการศึกษาจะนำเสนอข้อมูลของสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนกที่ผลิตโดย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 38 สื่อ ทั้งในรูปแบบรณรงค์และตาราง โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

1. เป้าหมายและประเด็นเนื้อหาสาระที่นำเสนอผ่านสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก
2. ลักษณะและรูปแบบของสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก
3. การใช้จุดสนใจของสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก
4. กระบวนการผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนก